

**Seminar
- kaj mi
mar!
str. 6**

**PISMO OB
KONCU
OBISKA
str. 4**

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 15. avgusta 1991 • Leto I, št. 14 • Cena 10 forintov

TURIZEM?!

Smo sredi turistične sezone. Če se človek v Monoštru ozira naokoli, vidi isto sliko kot jeseni ali pozimi. Tujci, ki jih je precej, niso pravi turisti. Večinoma so Avstrijci iz obmejnih krajev Burgenlanda, ki pridejo nakupovat v Monošter. Če pa so že tu, seveda "skočijo" k frizerju, zobozdravniku, gredo na kosilo ali večerjo. . .

Ljudi, ki jih zanimajo znamenitosti mesta ali so prišli na oddih v ta kraj ali okolico, je zelo malo. Redkokdaj sreča človek mlade z nahrbtnikom, ki so že odkrili lepote tega oddaljenega kota države.

Zakoj pa naj bi prišli turisti v Monošter oz. Porabje? Zato, da bi presenečeno ugotovili, da mestece tik ob meji nima nobenega hotela? Da lahko prespiš v zasebni sobi, če jo dobiš! Da je v mestu ena sama mednarodna telefonska govornica, ki so jo postavili pred nedavnim? Da je ponudba v restavracijah zelo enolična, da o čistoči teh lokalov niti ne govorimo.

Če vse to vržemo na eno stran tehtnice, težko najdemo argumente za drugo.

Privlačni bi lahko bili baročna cerkev s samostanom, obnovljena in dograjena stara cerkev, v kateri je sedaj gledališka dvorana in muzej s svojimi razstavami. To pa je vse, kar Monošter lahko ponudi turistom.

Tudi širša okolica s Porabjem je splošno in turistično "manj razvita". Ta del posebej vasi v obmejnem pasu je bil v zadnjem obdobju "zaščiten" z železno zaveso, tako da je bil turistom nedostopen.

Da bi se v Porabju udomačil kmečki turizem, bomo morali še dolgo čakati,

Doslej "zaščiten" porabske vasi turisti zelo počasi odkrivajo. Priznati moramo, da Porabje nima razen miru in naravnih lepot obiskovalcem nuditi ničesar. Foto: A. Szekeley

kajti niti kmetije niti domačije niso sposobne sprejemati gostov. Prazne domačije odkupujejo Madžari iz notranjosti države, ki so odkrili naravne lepote naših krajev.

Tudi drugje na Madžarskem je manj turistov, kot

so pričakovali. Turistični delavci so menili, da si bo del turistov, namenjenih na Jadransko morje, izbral za letovanje Madžarsko. Toda zaradi dogodkov v Sloveniji in na Hrvaškem je manj turistov tudi pri nas. K temu so verjetno pripomogle

tudi cene v turističnih krajih Madžarske. Trenutno bi stalo letovanje na Jadranu prav gotovo manj kot ob Blatnem jezeru.

Bi . . . če bi si madžarski turisti upali iti na Jadran!

M.S.

Kulturni dnevi v Órségu

Od 14. do 18. avgusta vabi Órség (Stražna krajina) na mednarodno in narodnostno prireditev z naslovom Kulturni dnevi v Órségu.

Cilj prireditve je, kot lahko preberemo v zvezku programov: "Spoznavanje oz. ohranitev splošne madžarske in narodnostne kulture ter iskanje poti nadaljnjega razvoja le-teh".

Programi bodo zelo pestri in v več krajih zgodovinskega Órséga. Prireditelji niso upoštevali državnih mej, kajti del prireditev bo v Sloveniji (Hodoš, Prosenjakovci) in Avstriji (Oberwart). Večina prireditev je folklornega značaja oziroma je povezano s tradicionalno ljudsko kulturo ožjega in širšega prostora.

16. in 17. avgusta bo v Óriszentpéturu mednarodna etnološka konferenca. Znanstveno posvetovanja z naslovom Skupne zgodovinske korenine - novi regionalizem - kultura narodov v duhu Alpe-Jadran so pripravili tudi v Prosenjakovcih.

Poleg tega čaka obiskovalce še veliko zabavnih programov (pečenje junca, plesi, športna tekmovanja).

SVETI OČE PRIDE NA MADŽARSKO

Leta 1988 smo iz Vatikana z veseljem prejeli vesti da bo papež na povabilo madžarske škofovske konference in madžarske vlade letos od 16. do 20. avgusta obiskal razne kraje Madžarske.

KDO JE PAPEŽ? Najprej nekaj podatkov o življenjski poti papeža. Karol Wojtyła se je rodil 18. maja leta 1920 v poljski vasi Wadowice. Kot 9-letni otrok je izgubil mater, ki je umrla pri porodu. Z odličnim uspehom je končal osnovno in srednjo šolo. Po maturi se je družina preselila v Krakow, kjer je Karol postal študent univerze Jagello, ki so jo ob začetku II. svetovne vojne zaprli, mladi študent pa se je moral preživljati s fizičnim delom. Leta 1944 je skrivaj postal študent teologije. Po koncu vojne je končal študij na fakulteti teologije univerze Jagello. Nadškof ga je posvetil v mašnika 1. novembra leta 1946.

Potem ga je nadškof po-

slal v Rim, naj nadaljuje teološki študij na univerzi Angelicum. Po končanem študiju je postal kaplan. Po enem letu kaplanstva se je vrnil v Krakow in se začel ukvarjati s pastoračno mladino. Leta 1951 je postal profesor na katoliški univerzi v Lublinu. Med počitnicami leta 1958, ko je bil z mladino, so ga nepričakovano poklicali domov z obvestilom, da ga je papež imenoval za škofa. Kot škof je prosil, da bi obdržal katedro na univerzi. Vedno se je rad ukvarjal z mladino. Spoznal je, da bo njegovo dušnopastirsko delo uspešno samo, če bo živel med njo.

Po smrti krakowskega nadškofa je postal vodja nadškofije kot kapitularni vikar. Čez dve leti ga je papež imenoval za nadškofa. Kot krakowski nadškof se je udeležil II. vatikanskega koncila, kjer je veliko delal. Papež Pavel VI. ga je imenoval za kardinala in tako je postal voditelj poljske cerk-

ve.

Po nagli smrti papeža Janeza Pavla I. so ga na konklavu 16. oktobra 1978 kardinali izvolili za papeža. Izbral si je ime Janez Pavel II. S tem dokazuje, da želi nadaljevati pot in delo papežev Janeza XXII. in Pavla VI.

PAPEŽ JE ŽUPNIK VSEGA SVETA. To službo vestno opravlja že 13 let. Neutrudljivo obiskuje razne države sveta. Spodbuja vernike, naj živijo po Jezusovem evangeliju, in si prizadeva, da bi naredil vse za mir med narodi. S svojimi enciklikami pa uči kristjane, kako rešiti razne probleme.

13. maja leta 1981 ga je atentator Ali Agca s strelom težko ranil. Papež je atentatorju takoj odpustil in ga po ozdravitvi obiskal v ječi.

DELOVNI DAN PAPEŽA, če je doma v Vatikanu, traja od 5.30 do 23. ure. Po sveti maši in zajtrku dela v knjižnici do avdience, ki se začne ob 11. uri. Na avdien-

ci se sreča z različnimi sodelavci in diplomati. Po kosilu malo počiva, moli bogoslužno molitev (brevir) in rožni venec, nato nadaljuje delo. Takrat se sreča z najbližjimi sodelavci. Večerja ob 20. uri. Po večerji se pripravljajo na pridige in piše enciklike. Ko mu čas dovoli, se uči jezike. Govori 7 živih jezikov.

Med dopustom se rad ukvarja s športom, posebno zimskim.

Kot vsi vemo, je papež neutrudljiv. Na njegov obisk se ne pripravljamo le mi, ampak tudi on sam. Uči se madžarsko, da bi Madžare lahko pozdravil v njihovem jeziku. Pripravljajo se na pridige in govore.

Upamo, da bo njegov obisk koristil nam vsem in da se bo po njegovem obisku cerkev na Madžarskem okrepila v veri in ljubezni do Boga in bližnjih.

Štefan Tot,
Župnik v Števanovcih

OD SLOVENIJE...

VOJAKI RES ODHAJAJO

Medtem ko spopadi na Hrvaškem ne pojenjajo, se je položaj v Sloveniji umiril, mnogo ljudi je odšlo na zasluzen dopust (seveda na Slovensko primorje), enote jugoslovanske armade pa se umikajo iz Slovenije. Praktično so zdaj vse obmejne stražnice že izpraznjene, saj je zvezna armada odpeljala tudi opremo, zato so jih zapečatili. Nekateri že razmišljajo, da bi v prenovljenih stražnicah uredili centre za urjenje miličnikov, planske postojanke, ponekod pa bo možnost, da postanejo to objekti novoodprtih mejnih prehodov.

Do 15. avgusta naj bi bili iz jugoslovanske armade odpuščeni tudi vsi vojaki slovenske narodnosti. Kaže, da se bo to tudi zgodilo, saj so vse od začetka avgusta iz različnih krajev Jugoslavije prihajali avtobusi, polni presrečnih slovenskih fantov.

ZAHVALA PUSZTAIJU

Predsednik skupščine občine Murska Sobota Andrej Gerenčer je pred dnevi v Sombotelu obiskal predsednika železnožupanijske skupščine Gyulo Pusztaija, da bi se mu zahvalil za podporo, ki sta jo on in Železna županija v težkih vojnih in povojnih dneh dajala Sloveniji. Kot vemo, je Pusztai podprl samostojno in neodvisno Slovenijo in s tem povzročil pri osrednjih madžarskih oblasteh tudi nekaj negotovanja.

"Dober sosed je boljši kot slab sorodnik," je poudaril Andrej Gerenčer. To naj bi veljalo tudi v prihodnje. Pot Slovenije v samostojnost bo še težka, saj so tudi gospodarski problemi veliki. Tudi zato bo potrebno poskrbeti, da se bodo gospodarski stiki med Slovenijo in Železno županijo še okrepili, seveda v korist obeh sosedov.

eR

VEČNA TEMA:

Verjetno se tudi podpisani ne bi lotevali tolikokrat obravnavane teme, če ga k temu ne bi spodbudile informacije v avstrijskem in madžarskem tisku o odpiranju meddržavnih mejnih prehodov med Madžarsko in Avstrijo.

Konec junija oziroma na začetku julija so odprli tri meddržavne prehode med Madžarsko in Avstrijo; dva sta na ozemlju Železne županije, eden pa v županiji Győr-Sopron. Otvoritvam so na obeh straneh namenili veliko pozornost, poudarjali vlogo in pomen odpiranja meje in podobno, kar sodi med lepe besede ob takih priložnostih. Odpiranja prehodov se je udeležil tudi sedanji deželni glavar avstrijske Gradišćanske dr. Hans Sipöcz, za slovesnosti pa so še rekli, da so bile pravi ljudski prazniki.

Odpiranje meje med Madžarsko in Avstrijo kaže na nekoliko drugačna merila

Med teme, o katerih smo novinarji pisali nemara največkrat, zagotovo sodijo doslej neuspešna prizadevanja, da bi odprli meddržavni mejni prehod med Gornjim Senikom in Martinjem. Navsezadnje se to lepo vidi tudi na zadnji strani našega časnika.

Tudi tisti, ki bolj ali manj (ne) verjamemo v zlo usodo, dobivamo občutek, da je s tem mejnim prehodom nekaj hudo narobe. Doslej so prehod obljubljali in obljubili na vseh mogočih ravneh, vključno z najvišjimi predstavniki Madžarske in Slovenije. In kot zakleto: doslej je bil odprt le nekajkrat po dva dni, zopet bo meja odprta (kot pišejo v Vas nepe) ob papeževem obisku v Sombotelu, čez nekaj dni torej.

kot tedaj, ko gre za prehod s Slovenijo. Res je, da je število potnikov na madžarsko-avstrijski meji mnogo večje kot na meji s Slovenijo, toda s tem še ni rečeno, da bi morali toliko časa zavlačevati s prehodom na Gornjem Seniku. Za zgled navajajo podatek, da je lani madžarsko-avstrijsko mejo prestopilo 36 milijonov potnikov.

Med na zadnje odprtimi mejnimi prehodi je tudi pre-

hod pri Petrovem selu (Szentpéterfa), kjer živijo gradišćanski Hrvati v Železni županiji. S tem je vzpostavljena zveza s hrvaško manjšino v Avstriji, pa tudi sicer se lahko spomnimo, da je bilo mogoče v Petrovo selo še pred nekaj leti skozi zapornice, ki so jih varovali madžarski vojaki.

Dobro in prav je, da ima Madžarska z Avstrijo približno petnajst mednarodnih in meddržavnih mejnih pre-

hodov. Zagotovo jih bodo odprli še več, kajti meja, dokler je, mora biti odprta na kar največ mestih. Narobe pa je, da se madžarska vlada ne obnaša enako tudi do Gornjega Senika, kjer je interes prebivalcev, da bi bila meja odprta, izjemno velik in izpričan z množičnim obiskom na skupnih prireditvah, ko so za dva dni odprli mejo.

Ostane nam, skupaj s porabskimi Slovenci, zgolj upanje, da zdajšnje razmere v Jugoslaviji eni in drugi strani ne bodo izgovor, da bi še naprej zavlačevali pri odprtju gornjeseniškega prehoda. Na slovenski strani, torej v Martinju, je že skoraj vse nared za odprtje.

GORNJESENIŠKI MEJNI PREHOD

VELKI FTIČ PA MALE RIBE

Gnesnaden si gaunarge fse, vözmislijo. Brodin, ka se je lopov, o šteron mo piso, vendrak ranč kaupo doma f kadi, da je o ton parmišlavo, ka aj bi zadeno, ka bi si leko naleki malo penaz spravo. Da je štaupli (zamašek) v s kadi potegno, pa je voda začnila tadoj po cavaj copotati, leko ka ma je te velka ideja nutri skaucila: z enoga od ribnjekov pri Szjaki tavak (Jezerca pri Szajku) doj-

de godijo. F taujoj lejpoj velkoj mlaki je fse puno vodé, pa te gnauk samo začne voda sfaldjavati, kak da je naš gaunar štaupli vö s kada potegno. F tistaj cajtaj je bilau tak, ka je voda parminaula fsakšo leto, dargauč samo fsakšo drugo, tretjo aj peto leto. Zveškoga je 25 gni tarpelo, ka se je Cerkniško jezero sploj spraznilo. Velka čüda je f ton, kak sa za en dober cajt jezero

Pisateu pravi, ka je prej zavole špajnsno bilau gledati, kak sa sa je v velkoj djami več stau nagi ludi tulilo f kak najbolje čüdnaj formaj, ka bi sa kakši bole sramežli-vi človek fčasik pohujšo. Lidgéj so sa prej taujoj grdoj navadi tak cuzeli, ka go je nej mogauče bilau dojspraviti. Ranč so prej Kartuzijanci nej mogli lüstvo nanjé zeti (nagovoriti), aj na lejčejo kaulivrat nagi, kak

spistin vodau (samo žlejp je tarbej odprejti) pa f praznon ribnjeki fkuper pobaren daset mejtarov rib pa gotovo. Ka bi sa mantrau s kakšov ribiškov palicov. Cejli den don na moren na črno ribe loviti, ka ma tak eške stoj zgrabi ...

gnauk samq pá začne puniti samau od séba.

Da je voda začnila sfaldjavati, te so brž začnili ribe loviti. Najprva knezi (hercegi), grofi pa drugi gospaude.

Naslednje so njali zato malo prausnin lidan tö. Takšoga ipa sa je zvonar par cerkvi sv. Janeza Kerstnika pauleg Cerknice primlo zvoniti. Te so začnili lidgé iz cejle okrogline lateti (teči) kak zbesnjeni. Stari, mladi, moški, ženske fsepoprejk. Zvejšoga fsi nagi. Gvant so doma njali. Kak Janez Valvasor piše, samo f svojo kaužo so bili naravdjani (odeti). Koše, žakle, posau do so vlekli s sebov, pa so začnili - prva, kak je voda sploj odtekla - fseposedik iskati ribe. V djamaj, grabaj, v lük-njaj, štere so šlé pod zamlau.

kakši pučkji. ...

Aj bi zdaj Valvasor pá tü pri nas odo - kak povejmo f torskoj bojni pri Maudinci 1664-oga leta, kak sodački predjen - , bi sa buma čüdivo. Tauvana pri Ribnjeki pri Szajki tavak je nej sran bilau fkradniti blüzi 10 gezaró kilogramov rib. Depa gvüšno bi ga sran bilau, če bi s svojimi nagimi fičafalami mogo fküpbrati tiste vnožene ribe. Če bi, povejmo, na kraji ribnjeka njau svoj gvant pa bi ma ga stroj odneso. Velki ftič s svojin malin ftičon in velkin kúpon rib bi tan stau kak kúp nasreče, pa bi ga policaji naleki zgrabili. Tak pa nej ribe pa nej ftiča.

Čivčiv.

Francek Mukič

PITALI SMO ŽUPANA NA GORENJON SENIKI...

Lani septembra so bile volitve (választások). Po novon zakoni smo f sakšo ves postavili ednoga župana, šteri je odgovoren (felelős) za fse, ka se v vesi godi.

Vesi so dobile za svoj proračun malo pejnaz od rosaga. Ka leko s toga napravijo?

Martin Ropoš, župan na Gorenjon Seniki:

"Naš proračun (költtségvetés) za leto 1991 je nej vekši, kak je bijo lani. Zdaj bi štoj (kdo) leko pravo, vej je pa te ranč nej nevolá. Nej je tak! Znano je, ka so cejna sakši den višesa, pa s tistimi pejnazi, ka smo lani meli, ne moreš telko napraviti, kak si napravo tistoga reda.

Tau pa zatok moren povedati, ka naša ves da 1991 leta bogatejša z vodovodon. Da bi vodovod leko dokončali, smo mogli prositi plus državna pejnaza, 3 milijona forintov. Hvala baugi smo dobili tau pomoč:

Lüstvo v vesi dosta pomaga pri zidanju nauve fare.

Če da fse dobro šlau, bogatejši mo z asfaltirano poštijo (1, 1 km), štero mo gradili prauti Martinji. Podjetje (vállalat) je prosilo, aj ves tö pomaga z pejnazami tau paut narediti.

Ves pejnez nejma, da je pa obečala 200 gezero forintov pomoči tak, ka da lüstvo tau z delon dol slüžilo. Paut da etak 1, 1 milijon forintov koštala.

Vaški proračun je rejsan nej velki. Fsi smo sa vküppotegnili, probamo fse, ka nan leko pomaga. Na 2-3, lejta smo sfekli drva f svojon gaustji. Etak šaula, vrtec, kulturni dom, urad župana na drva nede pejnaza trošo.

Letos tak šaula kak vrtec pa kulturni dom ma telko pejnaz, kaleko merno delajo.

Lepau bi bilau, če bi meli dvojezične napise fseposedi f Porabji.

Lüstvo v vesi tö vidi, ka smo nej bogati, pa če je zovémo na kakšno delo, pridejo. 2 dni smo delali na cintori.

Vüpjamo se, da kleta baukša baude. Tačas pa moremo šparati, čedno (pametno) delati s pejnazi."

Če deš po Seniki, vidiš ka majo vseposedi dvojezične napise (kétnyelvű feliratok).

"Sami smo se pobrigali za tau. Žalostno bi bilau, če bi nan drugi mogli povedati, ka je naša dužnost."

Irena Barber

ČUVAJMO NAŠ MATERNI GEZIK

3. KAK TADALE ?

Velki vogrski pesnik Ferenc Kólcsey je napiso: "Narod f svojon geziki živé." "Ta globoka pravica nan tau pravi, če f Porabji nedo več slovenski gučali, neda več slovenske manjšine tú nej. Prognoza Avgusta Pavla se spuní.

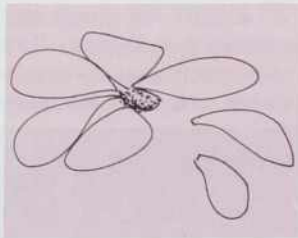
Če kaulak poglednamo v Evropi, že dobro leko vidimo, ka naš kontinent dé prauto enotnosti (egység), granice pomali zgbujio svojo pomembnost (jelentőség). Istina, ka je eta paut nej ravna, dojda če na Jugoslavijo, na Slovenijo poglednamo.

Slovenci do f Porabji gvúšno meli bodočnost, če brez nacionalizma, brez šovinizma, zdržijo i razvijajo (fejlesztik) svoj gezik tak, ka do v ednon cajti vogrski gezik tú núcali kak sredstvo dela. Takšo razmišljenja, ka bi Slovenci f Porabji f kratkon cajti knjižni gezik mogli prejkzeti, je velka iluzija. Zatau gnesden nejmajo zadovolen gospodarski interes (érdek). Nasprotno, če se nemo gibali, do za nekoliko lejt namesto slovenskoga gezika nénskoga fcili f saulajl

Po mojon mnenji (vélemény) je sama mogaučna

stratégija čuvati, razvijati pa modernizirati naš porabski slovenski gezik. Pri eton strašnon velkon deli se moremo opirati (támaszkodni) na naše stare rejči, na nas porabski pa na knjižni slovenski gezik.

Sakšo mogaučno sredstvo vó moremo ponúcati. Najodprvin naš časopis PO-

RABJE leko omenimo. Trúdití se trbej, aj té organ tan baude f sakšoj slovenskoj držini. Najbaugša propaganda je, če lústvo zavolé najde takše čtíve, ka ga zanimajo, ka leko razmej. Naš časopis je edno najbaugšo sredstvo za razvijanje gezika.

Trbelo bi nan eden porabski-vogrski pa vogrski-porabski slovar tú. Ta dva slovarja bi mogla čuvati nase stare slovenske rejči. Brez takša slovarja ne moremo čakati od vogrske inteligen-

ce, ka bi se trúdila za nas gezik.

Skúper s samoupravnimi organi bi trbelo aktivizirati kulturne domove po vasnicaj. Dobro bi bilau organizirati sistematične akcije za čuvanje našoga gezika. Naprliko: gezikovne igre bi gvúšno velko popularnost mele, pa bi ranč nej dosta peinez trbelo.

Posrečano bi bilau, če bi samoupravni organi organizirali gezikovne tečaje (nyelvtanfolyam) za svoje člane pa uslužbence (tisztviselók). Dobro vejmo, ka naprliko dosta lúdi zátok neda v cajti k doktora, ka lagvo guči vogrski, itn.

Lejpa naloga čaka Zvezo Slovencev. Vrejdno bi se bilau trúdití, aj mladi Slovenci po šaulaj nazaj pridejo f Porabje. Najbole slovenski doktorje pa popi (duhovniki) falijo nan. Naš gezik bi najodprvin v cirkvej leko nazaj daubo svojo mesto.

Vúpamo se, ka se zamotana situacija v Sloveniji, v Jugoslaviji razčísti, ka se obečeni prehodi ogréjo, pa da nas gezik znauva korenjé emo.

A. Talaber

SOMBOTEL PA BÜDINA (3)

Posebno najbližje sosednje kraje so naši predniki imenovali s svojimi imeni. Tako pravimo Szentgotthárdu Mönöster, kar izvira iz latinske besede monasterium, ki pomeni samostan, kloster. Kethely je po naše Troušče, Kerca — Krčica, Zsida — Žijdova vés, Talapatka — Télik, Kisfalu — Mála vés, Rábasantkereszt — Svéti križ, Körtvéles — Grúškova vés, Háromház — Treidvóur, Szalafó — Sala, Kondorfa — Krádanofci itn.

Da smo Slovenje na indašnjem Vogrskom vedno govorili Somboteu, Kermedín, o tem čvedočijo tudi stare knjige: Miklós Kúzmíč je 1780 dal natisniti svoj prevod "Svété evangeliomi. . . po zapouvidi. . . Szily Jánosa. . . szombotelszkoga púspeka", leta 1781 pa molitvenik "Pomoucs beté'snih. . . z-pobo snim sztroskom. . . Boros Stevana, szombotelszke stolne czérkvi kanonika". Vse te in druge knjige so bile natisnjene v Sopronu, Kúzmíčeva Kniga molitvena. . . pa "Stampana v Szomboteli. . . vu leti 1796". Njegova Sztároga i nouvoga testamentoma. . . krátka summa pa 1796, "V — Szomboteli" brez h. Enako pišejo tudi isto leto "v—Szomboteli"

natisnjene Sijartove Mrtvečne pesmi. Po Kúzmíčevi smrti so izdajatelji njegovih knjig omahovali: 1804. piše "V—Szomboteli", luterani pa so bili bolj pod madžarskim pvlivom in 1829. piše v Cipotovi Dúhovni áldovi "V—Szomboteli".

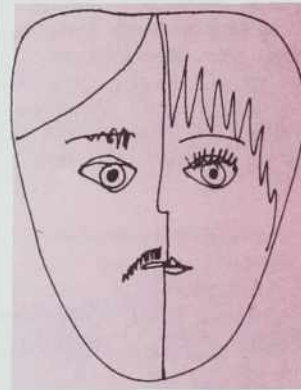
Jožef Košič"—plebános na Gorejnyem Sziniki"— je dal 1848. svoje Zgodbe vogerškoga králesztva natisniti "V—Szomboteli". Sele 1904. je bila spet neka naša knjiga natisnjena v Sombotelu: prvi letnik "Najszvetejszega szrca Jezusovoga veliki kalendar" . . . Na szvetlo dán od szombotelszke czérkvene stamparije. Szombotel". Naslednje leto so že napisali Szombathely in tako je ostalo do l. 1919, ko se je tam (vmes od 1915. drugod) tiskal zadnji letnik. Enako so na mesečniku Marijin list od 1904 do 1917 in na tedniku Novine 1913—14 do 1919 tiskali Szombathelyen. Toda to nas ne sme motiti, ker to ni bila splošna ljudska raba. Pisali pa so sombotelski.

Vilko Novak
(konec)

NAŠE PESMI (5)

MALO SMO ZASPALI

*Malo smo zaspali,
da Jezoš mimo šau.*

*Dej mo ga iskali?
Pri ledični pojbjaj.*

*Podje so nej vrejdni,
ka bi Jezoš mimo šau.*

*Če bi pojbov nej bilau,
bi deklan dobro šlau.*

*Če bi dekeu nej bilau,
bi pojbon dobro šlau.*

(Sakalovci)
—mkm—

PISMO OB KONCU OBISKA

Kmalu po koncu vojne v Sloveniji sem se odločil, da skupaj z družino odpotujem na obisk k sorodnikom na Dolnji Senik. K temu me je spodbudilo tudi pismo, ki sem ga prejel ravno v najbolj kritičnih dnevih vojne in ki nam je pomenilo veliko moralno podporo.

V razgovorih z domačini sem bil presenečen, kako dobro poznajo položaj, zaradi katerega je do vojne sploh prišlo. Natančno so vedeli, da je petdeset let izkoriščanja in prikazovanja ene resnice več kot dovolj in da je zadnji čas, da Slovenci začnemo živeti od dela svojih rok in v svoji lastni državi. Pač nima smisla, da nas s silo prepričujejo o bratstvu in nekakšni "federalni" državi, še vedno pa si želimo poštenih odnosov in čistih računov z vsemi prebivalci ostalih republik v Jugoslaviji.

Ker sem hotel videti in doživeti madžarsko državo še malo natančneje, sem se skupaj z družino in sorodnico odpeljal do letoviškega kraja Siófok ob Blatnem jezeru. Tam pa je bilo kot na drugem svetu: nobenih letal, tankov, alarmov, nobene nervoze in panike. Samo veliko turistov, ki iščejo svoj prostor pod soncem in svoje hladno pivo. To je bila tista prava demokracija, ki je turistom prinesla počitek in zabavo, madžarski državi pa zelo potrebne devize. To niti malo ni bilo podobno demokraciji, ki jo prineseta puška in tank.

Medtem me je dohitela novica, da je predsedstvo Jugoslavije odločilo, da se bo JLA umaknila iz Slovenije. To me je zelo razveselilo, saj pomeni prvi korak k priznanju države Slovenije.

Pa bodi zaenkrat dovolj. Rad bi se v svojem imenu in v imenu vseh poštenih in dobromislečih Slovencev zahvalil za Vašo pomoč, ki ste jo izkazali z darovanjem krvi in sanitetnega materiala za ranjene Slovence. To je bilo simbolično dejanje, ki je povedalo več kot dveurna razprava v gostilni o naklonjenosti Sloveniji.

Rad bi se zahvalil vsem vaščanom Dolnjega Senika za topli sprejem, razumevanje in urice, prijetno preživete v njihovi družbi.

Še posebna zahvala velja mojemu sorodniku Jožetu Zrimu za uspešno krvodajalsko akcijo in korektno ter točno seznanjanje krajanov s položajem v Sloveniji.

Pa še tole: Upam, da bo ob vzpostavitvi države Slovenije prav kmalu odprt mejni prehod v Martinju. Potem pa . . . še več obiskov in dobrososedskih odnosov med matično državo in porabskimi Slovenci.

Ivo Horvat, Ljubljana

KAM V SEPTEMBRU?

Poletni čas prinese porabskim srednješolcem marsikaj lepega in novega. Od maja do konca julija so dijaki pokazali, kaj znajo, kaj so se naučili v štirih letih. Sprejemni izpiti (pisni in ustni) so potekali julija, 14 dni po izpitih pa so dijake obvestili o rezultatih.

Marsikdo je težko čakal poštarja. Eni so se veselili, drugim pa pri tekle so solze. Beata Cernjakovič je presrečna:

“Jaz sem se prijavila na Visoko učiteljsko šolo v Sombotelu.

Odločila sem se za študij slovenščine in nemščine. Na sprejemnem izpitu iz slovenščine sem bila edina, za študij nemščine pa se je prijavilo veliko dijakov.

Tudi tam sem bila uspešna. Zelo sem srečna. Po eni strani komaj čakam začetek šolskega leta, po drugi pa se bojim, saj bom šla v novo okolje, kjer me čakajo neznani predavatelji in sošolci. In tudi učiti se bo treba veliko.”

Beati so se uresničile sanje, kaj pa bo s tistimi, ki so dobili negativen odgovor?

Risba: Čaba Šerfec
OŠ Monošter

VEŠ - VEM

Zastavljamo si vsa mogoča vprašanja. Tokrat se vprašamo, **koliko je vreden človek**; predvsem človek, ki je nekemu zelo pri srcu, pravimo tudi, da mu je drag. Tako oče, mama, sin, hči, mož, žena, dekle, fant, zaročenec, otrok, prijatelj itd. nimajo cene v dinarjih ali forintih, pravimo, da nimajo stvarne cene, ker so nena-domestljivi.

Vendar smo že v neki ameriški reviji leta 1975 lahko prebrali, da so strokovnjaki ugotovili, da so surovine v približno 68 kg težkem človeku vredne le 30 do 40 dolarjev, seveda je bil človek pred 2. svetovno vojno vreden še manj, le približno dolar in pol.

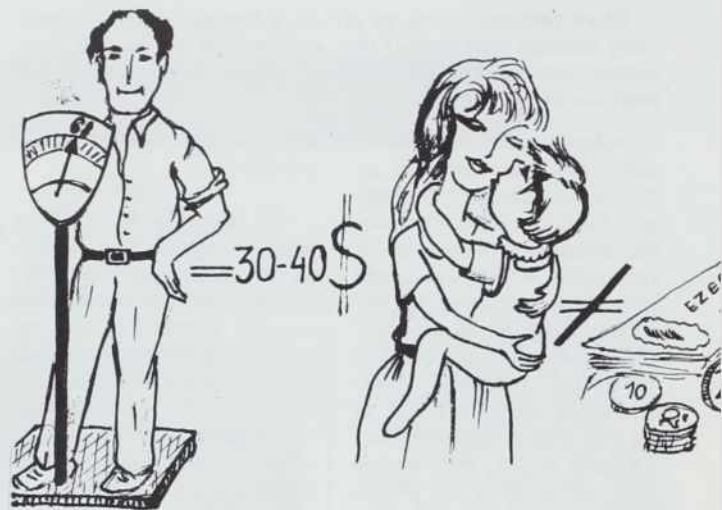
Glejte, strokovnjaki pravijo, da imamo v našem telesu 63% vodika in okrog 15% kisika, to sta najpogostejša elementa, preostalih elementov pa imamo še 28%.

Lahko pa si vprašanje zastavimo tudi drugače. Koliko stane vojak v vojni?

To pa je nekaj popolnoma drugega. Vrednost človeka se izrazito poveča. Poglejmo si nekaj zgledov: Stroški za ubitega Cezarjevega vojaka pred več kot

prvo svetovno vojno lahko ugotovimo, če stroške ubijanja delimo s številom mrtvih (ubitih), da je stal mrlič kar 48.300 dolarjev. V drugi svetovni vojni pa je stal mrtev vojak že 115.000 dolarjev.

Zato tudi pravimo, da je

2000 leti so bili le 1,75 dolarja. Toda pod Napoleonom pred 200 leti je vojak stal 6900 dolarjev. Že za

vsaka vojna zlo. Kdaj se bo človeštvo spametovalo in denar namesto za ubijanje trošilo za boljše življenje?

VRATA SO ODPRTA

Spremembe na Madžarskem so vplivale tudi na organiziranost ljudi. Tudi Romi so ustanovili svoje organizacije, med drugim tudi Demokrasko zvezo Romov na Madžarskem.

Sestavlja jo več manjših skupin. Romi v Sakalovcih so tudi člani te “velike družine”. Kaj hočejo, zakaj se zbirajo v svojih prostorih? Zoltán Baranyai, predsednik sakalovske romske organizacije, mi je navdušno pripovedoval o načrtih:

“V vaški organizaciji je 20-25 članov. Ti ljudje so večinoma mladi. Mene so izbrali za predsednika. Sodelujemo z glavno organizacijo v Sombotelu. Imamo veliko skupnih programov.”

— Kot vsaka nova organizacija je menda imela tudi vaša na začetku finančne in

druge težave?

“Prostore (2 sobi) smo dobili od vaškega samoupravnega organa. Sami smo si jih opremili, predvsem s tistim denarjem, ki smo ga dobili pri organiziranju vaških veselic. Lesni obrat v Sakalovcih je tudi pomagal. Ni pa še določeno, kdo in kako bo plačal druge stroške (elektriko itd.).”

— Kakšne načrte imate?

“Radi bi organizirali predavanja, predvsem o zgodovini Romov, literaturi, jeziku, torej o naših koreninah. Načrtujemo, da bi uredili manjšo knjižnico, kjer bodo knjige in časopisi, saj bo mladim treba dvigniti zavest.”

— Ta organizacija obstaja le za Rome?

“Ne, vrata so odprta tako Romom kot Slovencem in

Madžarom. Mladina je bila v tej vasi do zdaj prepuščena sama sebi, večina pa čuti potrebo po organiziranosti, kar je že korak dalje.”

Zoltán Baranyai ima družino (tri otroke), zato bolje razume želje mladih, pa še sam je mlad. Na prizadevanja Romov vaščani reagirajo

tako in drugače. Pozitivno je, da mladim hočejo dati nekaj več kot doslej.

In kako razmišlja o tem sovaščan Jožef Illés (Slovenec):

“Po mojem je ta organizacija zelo koristna, saj tu v vasi ni nobenih mižnosti za zabavo. Mi Slovenci in Romi živimo v sožitju. Tudi mi smo pomagali pri urejanju prostorov. Imamo tudi skupne načrte. Jaz se tukaj dobro počutim. Lepo bi bilo, če bi imeli v vsaki vasi kaj podobnega. Ni pomembno, kdo je pobudnik ali kako se imenuje ta organizacija. Pomembno je, da ljudje hočejo prosti čas čim bolj izkoristiti, ne glede na narodnostno pripadnost.”

Zoltán Baranyai z veseljem odpira vrata romskega kluba.

F: K.H.

K. H.

NIKA ZA SMEJ

... DO MADŽARSKE

BRALNI TABOR

Tradicionalnega bralnega tabora za porabske učence v Sloveniji zaradi znanih razlogov letos ni bilo. Zveza Slovencev in ZKO Slovenije sta se odločila, da ga bosta organizirala na Madžarskem. Tako se bo tabora v Kimli od 17. do 22. avgusta udeležilo 30 porabskih šolarjev s svojimi učitelji. Za uspešno delo bodo poskrbeli mentorji iz Slovenije. Stroške tabora bo plačala Zveza Slovencev.

TIHOTAPCI OROŽJA

V začetku avgusta so na mejnem prehodu Rábafüzes (pri Monoštru) pripadniki mejnih služb ujeli tihotapce orožja. Pet jugoslovanskih državljanov je hotelo "uvoziti" iz Avstrije prek Madžarske v Jugoslavijo orožje v vrednosti pol milijona forintov.

VELIKO GOB V PORABJU

Kaže, da je boginja sreče porabskim gobarjem naklonjena, kajti v tej sezoni (od sredine julija) je v naših gozdovih zelo veliko gob. Porabci najraje nabirajo "grbanje" (jurčke), "liščice" (lisičke) in sivke.

Odkupna cena jurčkov je 350 forintov za kilogram. Za posušene jurčke najboljše kakovosti plačajo 2.600 forintov.

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna
urednica Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter, Széll
Kálmán tér 11, p. p. 77

Cena:
posamezna številka
10 forintov oz. din,
celoletna naročnina
240 forintov oz. din

Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekta Novaka 4
69000 Murska Sobota,
Slovenija

Nenaročenih rokopisov in
fotografij ne vračamo.

VRABLI

Dva vrabla sedita na ed-
noj veji. Eden drugoma pra-
vi:

"Vidiš, sto sedi pod drej-
vof?"

"Kaj pa nej bi vido! Eden
policaj," pravi drugi vrabau.
Padaš ma pa pravi: "Pa
te ka čakaš?"

Irena Barber

"ŠANJI"

Šanji je en bak, eden
birtječi bak. Vrli je, tak odi
za svojin gazdanon Vendi-
von kak dober pes.

Eden den električno graj-
ko pogledneta, če nej trbej
kaj v red djamati. Šanji
s frkon sproba draut. Elek-
trični pastér ga smekna tak,
ka na rit zleti. Dapa Šanji je
nej zato bak, ka bi tau samo
tak njao. Od 5 do 6 stopajof
si švung zema pa kak vijer
notri v grajko oblisna. Vendi

zdaj že ma zavolé ka popravi-
lati.

Od tistogamao Šanji na
veltje vookrauzi eto mesto.

POGAJANJA

Dva pavra se na edno kra-
vo pogajata. Gazda go ne vej
kak valiti, küpec go pa šinfa,
kak more.

"Tjelko djej ta tjüga (ku-
ga)?"

"Sploj malo, skur nika
nej."

"Zavolé mlejka dá?"

"Telko, ka neta vedli
kama djati!"

Küpec si graubo glavau
tera, ka bi eštje leko pito.
Drügo ma ne pride na pamet:

"Pa je zavolé vrla vaša
krava?"

"Če je vrla? Dán valati!
V nedelo so go štirdje na-
za držali, pa je itak v cirtjev
vujšla."

A. Talaber

KA PRPOVEJDAJO STARI TJEJPI?

PODARAJ

"Nevesta dugi slog lená
skübé. To je: kda snehé po-
daraj hodijo. Zato pravijo
"snehé", ár nevasto edna
sneha mora od hiže do hiže
voditi i prositi nevestej dáre,
nevesta pa za dar dobi pre-
divo, jajce i peneza. Neve-
sta té to snehao za stare-
šico zové, lieko parštemo v
rokopisi (kézirat) Alojzija
Dravca iz leta 1913.

Ta šiega ešče gniesden to
živé. Sneja gniesden dobi

samo pejnaza. Tau je to nej
lagvo!

Na tjejpji (sliki): Marija
Karba iz Slovenske vesi pa
starešica I. 1956.

ljubljska banka

Pomurska banka d.d.
Murska Sobota

Pravi naslov
za denarne zadeve

Poslušajte slovenski
program na Radioni
Gyor! Fsakóse nadelo od
pau enajste do enajste
vore. Fsejn vornin poslu-
šalcon, hvala lejpa!

Francek Mukič

Semifinished product-
polizdelek.

Beseda seminar med dru-
gim pomeni tudi drevesnico
(faiskola). Kaj bi s tako dre-
vesnico, v kateri ni sadik
(facsetete)? Sadike so nam-
reč v našem primeru stroko-
vno znanje. Prvi del besede
seminar pa pomeni: pol.
Tudi angleščina ga upora-
blja.

sobljenega ali nesposobnega
učitelja.

Če smo nekoliko manj
strogi (szigorú), že dobro,
saj v Porabju nikoli ne bomo
na tisti jezikovni ravni kot v
matični domovini. Nič ni-
mam proti, da smo potrpež-
ljivi in strpni, češ da se bodo
že potrudili in odpravili
pomanjkljivosti. Toda če že
ni tudi tega zadnjega, potem
se človek počasi sprašuje o
smiselnosti (ésszerűség) slo-
venskega narodnostnega šol-
stva v Porabju. Jaz osebno
že itak težko verjamem, da
učitelj brez narodnostne os-
veščenosti pri svojih učencih
sploh lahko kaj doseže.
Ampak če ni niti minimal-
nega strokovnega nivoja ozi-
roma najmanjšega prizade-
vanja (törekvés), da bi to
dosegel (seminarji), potem
je vse kratko malo žalostno.

MARTINJE

GORNJI
SENIK

DEZINFORMACIJE

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktob-
ra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije presto-
pila državno mejo pri Gornjem Seniku.
Od takrat je minilo 288 dni, mejnega prehoda pa še
ni. (Je bil to ilegalni prestop?)

SEMINAR - KAJ MI MAR!

Stara resnicaj je, da so pri nas v Porabju večinoma naj-
manj zavedni (öntudatos) tisti, ki bi morali biti najbolj, npr.
učitelji slovenščine. Tistih nekaj častnih izjem naj mi ne za-
meri zavoljo te ugotovitve.

Nikoli mi ni bilo jasno,
zakaj neki se vpisujejo na
slovensko katedro v Sombo-
telu taki, ki ne marajo govo-
riti slovensko. Velika skriv-
nost zame je tudi, kako neki
lahko dobi diplomu tak ab-
solvent (végzős), ki se v svoji
diplomski nalogi večkrat
moti pri predložni zvezi
(előljárás szerkezet), saj tu
pa tam piše po pravilih mad-
žarskega jezika, in sicer naj-
prej samostalnik in potem
predlog (ablak-ban, okno v).
To predlagam za Guinnesso-
vo knjigo rekordov. Ta zdaj
že "profesor", sedaj uči na
šoli tako, da ima na listku
slovensko-madžarski slovar-
ček in sprašuje otroke, ali
tudi oni vedo tisto, kar on
ima zapisano, in to primerja
z odgovori. Strokovno tako
podkovanemu niti na misel
ne pride, da bi se prijavil na
poletni seminar v Mariboru,
ki ga zdaj že vrsto let prire-
jajo za porabske učitelje slo-
venščine. Saj je zdaj na Mad-
žarskem vendarle demokra-
cija! Nihče nima več pravi-
ce, da bi koga silil k izpo-
lpolnjevanju!

Letošnjega seminarja (za-
voljo vojne sicer prekinjena-
ga) se je udeležilo nesramno
malo porabskih učiteljev.
Doma so ostali večinoma ti-
sti, ki bi bili morda najbolj
potrebni izpopolnjevanja in
ki se morda najraje sklicuje-
jo na demokracijo.

In če smo že pri tej tako
zelo oguljeni besedi, še tole:
Demokracija je zame v tem
primeru to, da bi tudi dip-
lomo slovenščine smeli do-
biti le tisti, ki imajo (rendel-
keznak) ustrezno (megfele-
lő) znanje. Nadvse nedemo-
kratično je namreč, če se
slovenski otroci zato ne bo-
do naučili svojega materne-
ga jezika, ker imajo nespo-